

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/234305,Szymon-Nowak-Jan-Kajus-Andrzejewski.html>
26.02.2026, 21:45

Szymon Nowak: Jan Kajus Andrzejewski

Publikacja przybliży postać Jana Kajusa Andrzejewskiego (ur. 1913 r. w Finlandii), harcerza, porucznika saperów WP, jednego z najwybitniejszych oficerów liniowych w czasie Powstania Warszawskiego.

[Polskie wojsko](#) [Powstanie Warszawskie](#) [ZHP/Harcerze](#)

20.01

Zgrupowanie „Radosław”, nazwane od pseudonimu swego dowódcy Jana Mazurkiewicza, szefa konspiracyjnych oddziałów dywersyjnych Komendy Głównej Armii Krajowej, zostało zorganizowane tuż przed wybuchem Powstania Warszawskiego. Jego trzon stanowiły elitarne oddziały AK wywodzące się z Kierownictwa Dywersji (Kedyw). Powstańczy szlak bojowy zgrupowania wiódł przez Wolę, Starówkę, Czerniaków, Mokotów i Śródmieście. Do legendy sierpniowych dni przeszły jego walki w obronie cmentarzy wolskich, w rejonie magazynów na Stawkach oraz o zdobycie niemieckiego obozu przy ul. Gęsiej, tzw. Gęsiówki. W historii powstania zapisały się też: obrona kościoła i szpitala św. Jana Bożego, walki na boisku Polonii i pod Dworcem Gdańskim, czy też próba przebicia się do Śródmieścia, podczas której kompania „Rudy” z baonu „Zośka” jako jedyny oddział przeszła do Śródmieścia drogą naziemną, a nie kanałami. Jednym z wyższych oficerów Zgrupowania „Radosław” był przedwojenny porucznik saperów WP – Jan Kajus Andrzejewski „Jan”, dowódca Brygady Dywersyjnej „Broda 53”.

„Znienawidzony Petersburg”

Urodził się 20 stycznia 1913 r. w Finlandii, w mieście Villmanstrand (obecnie Lappeenranta). Jego matką była Finka – Malwina z domu Backlund (ur. 1888 r.), ojcem zaś Polak – Jan Andrzejewski (ur. 1881 r.). To właśnie ojciec farmaceuta po skończeniu nauk w Rydze i Petersburgu osiadł na dłużej w tym drugim mieście i pracował tam w aptece. W tym czasie jego żona i dzieci przebywały w Finlandii. Po wybuchu I wojny światowej, wiosną 1915 r., Jan Andrzejewski został zmobilizowany do armii rosyjskiej, w której kierował apteką znajdującą się przy szpitalu wojskowym. Po pół roku do Petersburga dotarła także rodzina Andrzejewskich, w tym dwuletni Jan Kajus, zwany też Kajem, który okres spędzony w Rosji zapamiętał jako pełen trudów i cierpienia.

Po latach wspominał o tym w swoim życiorysie: „W czasie naszego pobytu w Rosji przeżyliśmy wszystkie wstrząsy polityczne, głód i nędzę materialną, które dały się odczuć wszystkim mieszkańcom tego państwa. W październiku 1919 roku przychodzi na świat brat, w dwa miesiące później ojciec zapada na tyfus plamisty, a na wiosnę 1920 roku ja z siostrami przeszedłem dyfteryt. W początku lutego 1922 roku z błogosławieństwem śp. arcybiskupa [Jana] Cieplaka opuściliśmy znienawidzony Petersburg i po miesięcznej blisko podróży przyjechaliśmy do Polski jako jeńcy”. Początkowo Andrzejewscy zatrzymali się w Jaszunach k. Wilna, gdzie ojciec otrzymał tymczasową pracę. W tym czasie Jan Kajus mieszkał u ciotki w Wilnie i kontynuował naukę w szkole powszechnej. Po jakimś czasie rodzina Andrzejewskich osiedliła się w Mołodecznie. Ojciec otworzył tam własny skład apteczny, korzystając z pieniędzy uzyskanych ze sprzedaży domu w Finlandii. Jan Kajus przeniósł się do Mołodeczna i kontynuował tam naukę w gimnazjum. W Mołodecznie oprócz Jana Kajusa kształciło się też jego rodzeństwo: siostry Brygida (ur. 1910 r.) i Alina (ur. 1911 r.) oraz brat Michał (ur. 1919 r.). W 1924 r. rodzina powiększyła się o jeszcze jedną dziewczynkę. W 1926 r. Jan Kajus ponownie znalazł się u rodziny w Wilnie i rozpoczął

naukę w III klasie Państwowego Gimnazjum im. Joachima Lelewela. Nauka przychodziła mu z łatwością, znajdował więc czas na dodatkowe zajęcia: pracował w modelarni Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, ćwiczył w hufcu Przysposobienia Wojskowego, należał do koła matematyczno-fizycznego oraz przyrodniczego, a także do Koła Samokształceniowego. W 1931 r. Jan Andrzejewski zdał maturę. Rok szkolny 1931/1932 spędził u rodziców w Żelechowie, gdzie jego ojciec znalazł kolejną posadę. W tym czasie Jan zajmował się udzielaniem korepetycji.

Jan Kajus Andrzejewski w wieku lat 19 mierzył 173 cm wzrostu i ważył 66 kg. Znał języki obce: francuski i rosyjski. Interesował się sportem – jazdą konną, pływaniem i szermierką. W 1923 r. zmienił wyznanie z ewangelicko-augsburskiego na rzymskokatolickie.

„Postanowiłem poświęcić się mechanice wojskowej”

W 1932 r. Jan Andrzejewski, który – jak napisał w życiorysie – wykazywał „zamiłowanie i zdolności techniczne”, wstąpił do Szkoły Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. W lipcu następnego roku z wynikiem bardzo dobrym ukończył kurs unitarny i otrzymał awans na stopień plutonowego podchorążego. W październiku 1933 r. kształcił się wojskowo w Szkole Podchorążych Inżynierii w Warszawie, przemianowanej w międzyczasie na Szkołę Podchorążych Saperów. Podczas nauki odbywał praktyki w jednostkach liniowych: 30 Dywizji Piechoty, 8 Baonie Saperów i 1 Baonie Saperów. W 1936 r. ukończył Szkołę Podchorążych Saperów z trzecią lokatą na 50 absolwentów. Uzyskał stopień podporucznika ze starszeństwem od października 1935 r. Komendant szkoły ppłk Stanisław Arczyński wydał o nim następującą opinię: „Sprężysty i wytrzymały na trudy wojskowe. Postawa – b. dobra. Wymowa i wydawanie komend b. dobre. Umysł b. bystry i żywy, o dużych zdolnościach naukowych. W pracy wytrwały i sumienny. Orientuje się szybko i wykazuje w pracy dużo samodzielności i inicjatywy. Koleżeński, lubiany przez kolegów. Towarzysko wyrobiony. Łatwy do prowadzenia – wymaga opieki ojcowskiej. Ogólna ocena – b. dobry”

[Całość w broszurze Jan Kajus Andrzejewski „Jan”](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Harcerze, Polskie wojsko, Powstanie warszawskie

Do pobrania

A sepia-toned portrait of a young man in a military uniform. He has short, dark hair and is looking directly at the camera with a neutral expression. He is wearing a dark jacket with a high collar and a white, ruffled necktie. A strap is visible across his chest. The background is a plain, light-colored wall.

JAN KAJUS ANDRZEJEWSKI „JAN”

Szymon Nowak

A decorative graphic element consisting of a red and white wavy ribbon that curves across the bottom of the portrait area.

BOHATEROWIE
NIEPODLEGŁEJ